

ЗБОРНИК САЖЕТАКА COLLECTION OF ABSTRACTS

Научна конференција
Scientific conference

ЕМПИРИЈСКА САЗНАЊА И МОДЕЛИ ПОДРШКЕ
ПРОФЕСИОНАЛНОМ РАЗВОЈУ ВАСПИТАЧА И УЧИТЕЉА
EMPIRICAL FINDINGS AND MODELS OF SUPPORT FOR PROFESSIONAL
DEVELOPMENT OF PRESCHOOL AND PRIMARY SCHOOL TEACHERS

Учитељски факултет у Призрену - Лепосавићу
24. април
2026

**НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА У ОКВИРУ ИНТЕРНОГ МАКРО
НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ ПРОЈЕКТА – ИМП003
УНАПРЕЂИВАЊЕ ПРОФЕСИОНАЛНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА ВАСПИТАЧА
И УЧИТЕЉА У САВРЕМЕНИМ УСЛОВИМА ВАСПИТАЊА И
ОБРАЗОВАЊА**

**ЕМПИРИЈСКА САЗНАЊА И МОДЕЛИ
ПОДРШКЕ ПРОФЕСИОНАЛНОМ РАЗВОЈУ
ВАСПИТАЧА И УЧИТЕЉА**

•Зборник сажетака•

Лепосавић, 24. април 2026.

**SCIENTIFIC CONFERENCE WITHIN THE FRAMEWORK OF THE
INTERNAL MACRO RESEARCH PROJECT – IMP003**
*IMPROVING THE PROFESSIONAL COMPETENCES OF EDUCATORS AND
TEACHERS IN MODERN CONDITIONS OF UPBRINGING AND EDUCATION*

**EMPIRICAL FINDINGS AND MODELS OF
SUPPORT FOR PROFESSIONAL
DEVELOPMENT OF PRESCHOOL AND
PRIMARY SCHOOL TEACHERS**

•*Collection of abstracts*•

Leposavić, 24. april 2026.

ЕМПИРИЈСКА САЗНАЊА И МОДЕЛИ ПОДРШКЕ ПРОФЕСИОНАЛНОМ РАЗВОЈУ ВАСПИТАЧА И УЧИТЕЉА

Научна конференција у оквиру интерног макро научноистраживачког
пројекта – ИМП003

*УНАПРЕЂИВАЊЕ ПРОФЕСИОНАЛНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА ВАСПИТАЧА И
УЧИТЕЉА У САВРЕМЕНИМ УСЛОВИМА ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА*

Издавач

УЧИТЕЉСКИ ФАКУЛТЕТ У ПРИЗРЕНУ – ЛЕПОСАВИЋУ

За издавача

Др Весна МИНИЋ, одговорни уредник

Лектура

Др Милица МИМОВИЋ (српски језик)

Др Миљан МИЉКОВИЋ (енглески језик)

Техничко уређење

Мирко ЧАКАРЕВИЋ

mirko.cakarevic@pr.ac.rs

Корице

Мирко ЧАКАРЕВИЋ: *Професионални развој у образовању*

Штампа

GRAFICOLOR DOO – Краљево

Тираж

50 примерака

Лепосавић

2026

ISBN 978-86-84143-77-0

ЕМПИРИЈСКА САЗНАЊА И МОДЕЛИ ПОДРШКЕ ПРОФЕСИОНАЛНОМ РАЗВОЈУ ВАСПИТАЧА И УЧИТЕЉА

Организатор

УЧИТЕЉСКИ ФАКУЛТЕТ У ПРИЗРЕНУ – ЛЕПОСАВИЋУ

Програмски одбор

Председник др Бранко Ристић, редовни професор;

Чланови: др Весна Минић, редовни професор; др Синиша Минић, редовни професор; др Снежана Башчаревић, редовни професор; др Биљана Павловић, редовни професор; др Хаџи Живорад Миленовић, редовни професор; др Петар Рајачић, редовни професор; др Љиљана Пауновић, редовни професор; др Бошко Миловановић, редовни професор; др Бранислав Ранђеловић, ванредни професор; др Јелена Круљ, ванредни професор; др Драгана Станојевић, редовни професор; др Саша Марковић, редовни професор; др Ненад Вуловић, редовни професор; др Далибор Стевић, редовни професор; др Звездан Арсић, редовни професор; др Бране Микановић, редовни професор; др Татјана Михајловић, редовни професор; др Марија Јовановић, редовни професор; др Небојша Митровић, ванредни професор; др Марица Травар, ванредни професор;
др Сања Милић, ванредни професор.

Организациони одбор

Председник др Гордана Чолић, доцент;

Чланови: др Ивана Ристић, ванредни професор;
др Раиса Цветковић, доцент; др Божана Рашковић, доцент;
др Миљан Миљковић, доцент; др Снежана Перишић, доцент;
др Ивана Симијонович, доцент; др Вуко Лакушић, доцент;
др Милица Мимовић, доцент; др Мирјана Симић, доцент;
др Зорица Гајтановић, доцент; Татјана Милић, сарадник у настави.

САДРЖАЈ/CONTENS:

ПРЕДГОВОР

7-8

РЕФЕРАТИ

- РЕФ-01** Весна Љ. МИНИЋ, Снежана С. ПЕРИШИЋ, Марица Ж. ТРАВАР
СТАВОВИ ВАСПИТАЧА О ПРИПРЕМИ ДЕЦЕ ЗА ПОЛАЗАК У ШКОЛУ У ОКВИРУ ПРОГРАМА „ГОДИНЕ УЗЛЕТА“ / PRESCHOOL TEACHERS' ATTITUDES TOWARDS CHILDREN'S SCHOOL READINESS WITHIN THE 'YEARS OF ASCENT' PROGRAM
- 9-12
- РЕФ-02** Никола М. БОЖИЋ, Бранислав М. РАНЂЕЛОВИЋ,
Душан Ј. СИМЈАНОВИЋ
ОБРАЗОВАЊЕ ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ, КАО ЈЕДАН ОД ЕСГ ЦИЉЕВА – АНАЛИЗА КАТАЛОГА ПОНУЂЕНИХ СЕМИНАРА СТРУЧНОГ УСАВРШАВАЊА / SUSTAINABLE DEVELOPMENT EDUCATION AS AN ESG GOAL: AN ANALYSIS OF THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT SEMINAR CATALOGUE
- 13-16
- РЕФ-03** Сања Б. МИЛИЋ, Владо М. СИМЕУНОВИЋ
ПРОФЕСИОНАЛНО УСАВРШАВАЊЕ ВАСПИТАЧА У КОНТЕКСТУ АГЕНДЕ 2030: ИЗМЕЂУ ЛИЧНЕ ИНИЦИЈАТИВЕ И СИСТЕМСКИХ БАРИЈЕРА / PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF PRESCHOOL TEACHERS IN THE CONTEXT OF THE 2030 AGENDA: BETWEEN PERSONAL INITIATIVE AND SYSTEMIC BARRIERS
- 17-20
- РЕФ-04** Хаџи Живорад М. МИЛЕНОВИЋ
ОСНАЖИВАЊЕ КОМПЕТЕНЦИЈА УЧИТЕЉА ЗА РАЗВОЈ СОЦИЈАЛНИХ ВЕШТИНА УЧЕНИКА МЛАЂЕГ ШКОЛСКОГ УЗРАСТА / EMPOWERING TEACHERS' COMPETENCIES FOR THE DEVELOPMENT OF SOCIAL SKILLS IN YOUNGER SCHOOL AGE PUPILS
- 21-24
- РЕФ-05** Ивана Р. РИСТИЋ
СКАЛА УКЉУЧЕНОСТИ КАО ОКВИР ЗА ПРОЦЕНУ ПАРТИЦИПАЦИЈЕ И РЕГУЛАЦИЈЕ У СЕНЗОРНО-СВЕСНОМ ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ РАДУ / ENGAGEMENT SCALE AS A FRAMEWORK FOR ASSESSING PARTICIPATION AND REGULATION IN SENSORY-AWARE EARLY CHILDHOOD EDUCATION
- 25-28
- РЕФ-06** Слободан М. БАНКОВИЋ, Бранислав Б. БРОЈЧИН
ИНДИВИДУАЛНИ ОБРАЗОВНИ ПЛАН – КОМПОНЕНТЕ МЕРЉИВИХ ЦИЉЕВА / INDIVIDUALIZED EDUCATION PLAN – COMPONENTS OF MEASURABLE GOALS
- 29-32
- РЕФ-07** Милица М. ЈАНКОВИЋ, Иван А. ВАЈС, Вања Р. КОВИЋ
КОМПЈУТЕРСКИ ПОДРЖАНА БЕСКОНТАКТНА ПРОЦЕНА ТЕШКОЋА У ЧИТАЊУ – READTREAT ПРИСТУП / COMPUTER-ASSISTED NON-CONTACT ASSESSMENT OF READING DIFFICULTIES – READTREAT APPROACH
- 33-36
- РЕФ-08** Гордана Р. ЧОЛИЋ
КОМУНИКАТИВНА КОМПЕТЕНЦИЈА ВАСПИТАЧА И УЧИТЕЉА: ТЕОРИЈСКИ ОКВИР / COMMUNICATIVE COMPETENCE OF PRESCHOOL TEACHERS AND TEACHERS: A THEORETICAL FRAMEWORK
- 37-40

РЕФ-09	Раиса Ј. ЦВЕТКОВИЋ <i>СТАВОВИ РОДИТЕЉА И ВАСПИТАЧА О РАНОМ УЧЕЊУ СТРАНОГ ЈЕЗИКА / THE ATTITUDES OF PARENTS AND EDUCATORS ABOUT EARLY FOREIGN LANGUAGE LEARNING</i>	41-44
РЕФ-10	Тијана А. АНТИН ПАВЛОВИЋ <i>АДХД У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ КОНТЕКСТУ: ОД ПРЕПОЗНАВАЊА ДО ПОДРШКЕ У ВРТИЋУ И УЧИОНИЦИ / ADHD IN THE EDUCATIONAL CONTEXT: FROM RECOGNITION TO SUPPORT IN KINDERGARTEN AND CLASSROOM</i>	45-48
РЕФ-11	Сабина С. МЕКИЋ, Гордана Р. ЧОЛИЋ <i>ИНКЛУЗИЈА УЧЕНИКА СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ УЧИТЕЉА / CHILDREN WITH DEVELOPMENTAL DISABILITIES INCLUSION FROM THE TEACHERS' PERSPECTIVE</i>	49-52
РЕФ-12	Снежана Б. ПАРАВИЊА ШКРБИЋ, Славица Љ. ЈАШИЋ, Илија П. ЛАЗИЋ <i>МОДЕЛИ ИНТЕРКУЛТУРАЛНИХ ПРОЈЕКТНИХ АКТИВНОСТИ У ПРЕДШКОЛСКОМ ВАСПИТАЊУ И ОБРАЗОВАЊУ / MODELS OF INTERCULTURAL PROJECT ACTIVITIES IN PRESCHOOL EDUCATION</i>	53-56
РЕФ-13	Маша М. ЂУРИШИЋ, Мила Б. БУНИЈЕВАЦ, Наташа В. ДУХАНАЈ <i>МЕНТАЛНО ЗДРАВЉЕ ДЕЦЕ У ШКОЛСКОМ ОКРУЖЕЊУ / CHILDREN'S MENTAL HEALTH IN THE SCHOOL ENVIRONMENT</i>	57-60
РЕФ-14	Божана М. РАШКОВИЋ, Ивана Б. СИМИЈОНОВИЋ, Петар М. ИЛИЋ <i>НАРОДНА МУЗИЧКА ТРАДИЦИЈА РАШКЕ ОБЛАСТИ У ФУНКЦИЈИ НАСТАВЕ МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ И ПРИРОДЕ И ДРУШТВА У МЛАЂИМ РАЗРЕДИМА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ / FOLK MUSICAL TRADITION OF THE RAŠKA REGION IN THE FUNCTION OF TEACHING MUSIC CULTURE AND NATURE AND SOCIETY IN THE LOWER GRADES OF PRIMARY SCHOOL</i>	61-64
РЕФ-15	Илија П. ЛАЗИЋ <i>СЛОЖЕНОСТ КОМПЕТЕНЦИЈА ВАСПИТАЧА И УЧИТЕЉА ЗА ИНТЕГРИСАН ПРИСТУП УЧЕЊУ- САВРЕМЕНИ ЗАХТЕВИ У ОБРАЗОВАЊУ И ВАСПИТАЊУ / THE COMPLEXITY OF COMPETENCIES OF PRESCHOOL TEACHERS AND PRIMARY SCHOOL TEACHERS FOR AN INTEGRATED APPROACH TO LEARNING – CONTEMPORARY DEMANDS IN EDUCATION AND UPBRINGING</i>	65-68
РЕФ-16	Божана Ђ. ВАСОВИЋ <i>УНАПРЕЂИВАЊЕ НАСТАВЕ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА КОД ПРЕДШКОЛАЦА КРОЗ КОМБИНАЦИЈУ САВРЕМЕНИХ МЕТОДА / IMPROVING ENGLISH LANGUAGE TEACHING FOR PRE-SCHOOLERS THROUGH A COMBINATION OF MODERN METHODS</i>	69-72
РЕФ-17	Саша В. СТЕПАНОВИЋ <i>ПЕРЦЕПЦИЈЕ НАСТАВНИКА О СОПСТВЕНИМ КОМПЕТЕНЦИЈАМА И ПРОФЕСИОНАЛНИМ УЛОГАМА У ИНКЛУЗИВНОМ ОБРАЗОВАЊУ / TEACHERS' PERCEPTIONS OF THEIR COMPETENCIES AND PROFESSIONAL ROLES IN INCLUSIVE EDUCATION</i>	73-76

РЕФ-01

**СТАВОВИ ВАСПИТАЧА О ПРИПРЕМИ ДЕЦЕ ЗА
ПОЛАЗАК У ШКОЛУ У ОКВИРУ ПРОГРАМА
„ГОДИНЕ УЗЛЕТА“**

Др Весна Љ. МИНИЋ, редовни професор, Учитељски факултет у Призрену – Лепосавићу, Универзитет у Приштини – Косовској Митровици
имејл-адреса: vesna.minic@pr.ac.rs
 <https://orcid.org/0000-0002-8029-0903>

Др Снежана П. ПЕРИШИЋ, доцент, Учитељски факултет у Призрену – Лепосавићу, Универзитет у Приштини – Косовској Митровици
имејл-адреса: snezana.perisic@pr.ac.rs
 <https://orcid.org/0000-0003-2783-5860>

Др Марица Ж. ТРАВАР, ванредни професор, Педагошки факултет у Бијељини, Универзитет у Источном Сарајеву
имејл-адреса: marica.travar@pfb.ues.rs.ba
 <https://orcid.org/0009-0000-5780-4120>

Сажетак: У овом раду кључни аспект анализе јесу ставови васпитача о спремности деце за полазак у школу у оквиру програма „Године узлета“ као савременог оквира предшколског васпитања и образовања. Полазећи од концепта који види дете као активног учесника у свом развоју, рад разматра припрему за школу као процес развоја целокупне личности детета, који укључује когнитивне, социјалне, емотивне и мотивационе аспекте, а не само усвајање академских вештина. Главни циљ рада је испитивање ставова васпитача о томе колико програм „Године узлета“ помаже припреми деце за полазак у школу у контексту савремених образовних захтева. За потребе истраживања коришћен је упитник конструисан за истраживање, као и дескриптивне и аналитичко-синтетичке статистичке методе. У истраживању је учествовало 69 васпитача, различитог пола и ураста, из приградских и градских средина. Применом дескриптивне статистике утврђено је да 53,6% васпитача сматра да програм „Године узлета“ не пружа довољно усклађености с очекивањима формалног школског система, док 23,2% испитаника сматра да програм у потпуности, односно делимично доприноси припреми деце. Ови резултати указују на преовлађујући критички став васпитача о усклађености између концепцијских поставки програма и захтева школе. С друге стране, резултати потврђују да програм значајно помаже развој кључних компетенција, посебно у области социјалних односа, комуникације, самосталности и мотивације за учење кроз игру. Добијени налази указују на потребу за већом усклађеношћу предшколског и школског система, као и на додатну стручну подршку васпитачима у имплементацији програма. За будућа истраживања, важно је усмерити се на даље испитивање фактора који утичу на квалитет транзиције из предшколског у школско окружење.

Кључне речи: ставови васпитача, припрема деце за полазак у школу, Године узлета.

REF-01

**PRESCHOOL TEACHERS' ATTITUDES TOWARDS
CHILDREN'S SCHOOL READINESS WITHIN
THE 'YEARS OF ASCENT' PROGRAM**

Dr Vesna Lj. MINIC, full professor, Teachers Education Faculty in Prizren – Leposavic, University of Pristina in Kosovska Mitrovica

e-mail: vesna.minic@pr.ac.rs

 <https://orcid.org/0000-0002-8029-0903>

Dr Snezana P. PERISIC, assistant professor, Teachers Education Faculty in Prizren – Leposavic, University of Pristina in Kosovska Mitrovica

e-mail: snezana.perisic@pr.ac.rs

 <https://orcid.org/0000-0003-2783-5860>

Dr Marica Z. TRAVAR, associate professor, Faculty of Pedagogy Bijeljina, University of East Sarajevo

e-mail: marica.travar@pfb.ues.rs.ba

 <https://orcid.org/0009-0000-5780-4120>

Summary: This paper analyses preschool teachers' views on children's readiness for starting school within the framework of the *Years of Ascent* program as a contemporary model of preschool education and upbringing. Starting from a concept that sees the child as an active participant in their own development, the paper considers school readiness as a process of developing the child's whole personality, including cognitive, social, emotional, and motivational aspects, rather than merely the acquisition of academic skills. The main aim of the paper is to examine preschool teachers' views on the extent to which the *Years of Ascent* program supports children's preparation for starting school in the context of contemporary educational demands. For the purposes of the research, a questionnaire designed specifically for this study was used, along with descriptive and analytical-synthetic statistical methods. The study included 69 preschool teachers of different genders and ages, from both suburban and urban environments. By applying descriptive statistics, it was determined that 53.6% of preschool teachers believe that the *Years of Ascent* program is not sufficiently aligned with the expectations of the formal school system, while 23.2% of respondents believe that the program fully or partially contributes to children's preparation for school. These results indicate a predominantly critical attitude among preschool teachers regarding the alignment between the conceptual foundations of the program and school requirements. On the other hand, the findings confirm that the program significantly supports the development of key competencies, especially in the areas of social relationships, communication, independence, and motivation for learning through play. The findings obtained indicate the need for greater alignment between the preschool and school systems, as well as for additional professional support for preschool teachers in the implementation of the program. For future research, it is important to focus on further examining the factors that influence the quality of the transition from the preschool setting to the school environment.

Key words: educators' attitudes, preparing children for starting school 'Years of ascent'.

**ОБРАЗОВАЊЕ ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ, КАО ЈЕДАН ОД
ЕСГ ЦИЉЕВА – АНАЛИЗА КАТАЛОГА ПОНУЂЕНИХ
СЕМИНАРА СТРУЧНОГ УСАВРШАВАЊА**

Никола М. БОЖИЋ, докторанд, Факултет за примењену екологију ФУТУРА, Универзитет Метрополитен
имејл-адреса: nikola.bozic@futura.edu.rs
 <https://orcid.org/0009-0007-2621-2473>

Др Бранислав М. РАНЂЕЛОВИЋ, ванредни професор,
Учитељски факултет у Призрену – Лепосавићу,
Универзитет у Приштини – Косовској Митровици
имејл-адреса: branisav.randjelovic@pr.ac.rs
 <https://orcid.org/0000-0002-0643-0955>

Др Душан Ј. СИМЈАНОВИЋ, доцент, Факултет за
Информационе технологије, Универзитет Метрополитен
имејл-адреса: dusan.simjanovic@metropolitan.ac.rs
 <https://orcid.org/0000-0002-1709-0765>

Сажетак: У овом раду разматрамо одрживост животне средине као један од ESG приоритета, у светлу јаза између знања и ставова ученика, који је приказан у резултатима TIMSS 2023. Такође, анализирамо могућности професионалног развоја наставника у Србији, на основу актуелног Каталога Завода за унапређивање образовања и васпитања Републике Србије.

Ово истраживање је усмерено на теоријска питања, користи практичну анализу и нуди могуће импликације за образовне системе. Теоријски део и анализа јаза засновани су на објављеним резултатима и подацима из истраживања TIMSS 2023 (von Davier M. и др., 2024), еколошкој свести у TIMSS 2023 (Bookbinder A. и др., 2025), GreenComp компетенцијама (Bianchi G. и др., 2022) и секундарним истраживањима (Hastedt D. и др., 2026). Практични део заснива се на анализи актуелног каталога акредитованих програма за професионални развој наставника у Србији, који је објавио Завод за унапређивање образовања и васпитања. На крају представљамо закључке, импликације и препоруке за образовни систем. Имајући у виду велики узорак TIMSS истраживања и квалитет аргументације, налази су веома релевантни, па су такви и закључци. Фокусирајући се на број програма везаних за одрживост животне средине и њихову примену, изводимо занимљиве закључке и препоруке за рад наставника и унапређење наставе природних наука.

Кључне речи: одрживост животне средине, анализа, професионални развој, TIMSS 2023.

REF-02

SUSTAINABLE DEVELOPMENT EDUCATION AS AN ESG GOAL: AN ANALYSIS OF THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT SEMINAR CATALOGUE

Nikola M. BOZIC, doctoral student, Faculty of Applied Ecology FUTURA, Metropolitan University

e-mail: nikola.bozic@futura.edu.rs

 <https://orcid.org/0009-0007-2621-2473>

Dr Branislav M. RANDJELOVIC, associate professor, Teachers Education Faculty in Prizren – Leposavic, University of Pristina in Kosovska Mitrovica

e-mail: branisavl.randjelovic@pr.ac.rs

 <https://orcid.org/0000-0002-0643-0955>

Dr Dusan J. SIMJANOVIC, assistant professor, Faculty of Information Technologies, Metropolitan University

e-mail: dusan.simjanovic@metropolitan.ac.rs

 <https://orcid.org/0000-0002-1709-0765>

Summary: This paper discusses environmental sustainability, as one of the ESG priorities, in the light of the gap between the knowledge and the attitudes of the students, shown in TIMSS 2023 findings. The possibilities of professional development of teachers in Serbia is also analyzed, based on the actual Catalogue of the Institute for Improvement of Education of Republic of Serbia. This research is focused on the theoretical issues. It uses practical analysis and produce a possible implication for the education systems. Theoretical part and analyses of the gap is based on the published results and data from TIMSS 2023 study (von Davier M. et al. 2024), environmental awareness in TIMSS 2023 (Bookbinder A. et al. 2025), GreenComp competences (Bianchi G. et al. 2022) and secondary research (Hastedt D. et al. 2026). Practical part is based on the analysis of the actual catalogue of accredited programs for professional development of teachers in Serbia, published by the Institute for Improvement of Education of Serbia. Finally, we present conclusions, implications and recommendations for the educational system. Having in mind a large sample of TIMSS study and the quality of the argument, findings are very relevant, so the conclusions are too. By focusing on the number of programs for environmental sustainability and their implementation, interesting conclusions and recommendations for the work of teachers and for the improvement of science education are derived.

Key words: Environmental sustainability, analysis, professional development, TIMSS 2023.

РЕФ-03

**ПРОФЕСИОНАЛНО УСАВРШАВАЊЕ ВАСПИТАЧА У
КОНТЕКСТУ АГЕНДЕ 2030: ИЗМЕЂУ ЛИЧНЕ
ИНИЦИЈАТИВЕ И СИСТЕМСКИХ БАРИЈЕРА**

Др Сања Б. МИЛИЋ, ванредни професор, Педагошки факултет у Бијељини, Универзитет у Источном Сарајеву
имејл-адреса: sanja.milic@pfb.ues.rs.ba
 <https://orcid.org/0000-0001-6182-4917>

Др Владо М. СИМЕУНОВИЋ, редовни професор, Педагошки факултет у Бијељини, Универзитет у Источном Сарајеву
имејл-адреса: vlado.simeunovic@pfb.ues.rs.ba
 <https://orcid.org/0009-0008-4151-5314>

Сажетак: Професионално усавршавање васпитача представља фундаментални чинилац квалитета предшколског васпитања и образовања, те кључни механизам за реализацију Циља 4 (SDG 4) Агенде за одрживи развој 2030. У овом раду истражују се ставови практичара о континуираном учењу, модалитетима дисеминације знања и системским изазовима у процесу професионалног израстања. Истраживање је реализовано примјеном квалитативне методологије, уз кориштење инструмента отвореног типа на узорку од 11 практичара из предшколских установа. Индуктивном тематском анализом прикупљених података идентификоване су три значењске категорије: концептуализација професије кроз унутрашњу мотивацију и етику, значај хоризонталне и дигиталне заједнице учења, те институционални оквир и баријере. Налази указују на изражену свијест испитаника о улози васпитача као рефлексивног практичара и агента промјене. Детектован је значајан помак ка неформалним и хибридним облицима усавршавања, гдје дигиталне платформе постају примарни извори педагошких иновација и рушења професионалне изолације. Међутим, истраживање разоткрива и перзистентност системских препрека, првенствено у виду економских ограничења и језичких баријера, што генерише епистемичку неједнакост и ограничава пуну интернационализацију праксе предвиђену глобалним стратешким оквирима. У закључним разматрањима наглашава се неопходност транзиције са индивидуалног ентузијазма на системски моделоване учеће организације како би се осигурао одрживи развој и подизање капацитета предшколског сектора у складу са међународним стандардима.

Кључне ријечи: професионално усавршавање, Агенда 2030, васпитач, дигитални капитал, системске баријере, квалитативно истраживање.

REF-03

**PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF PRESCHOOL
TEACHERS IN THE CONTEXT OF THE 2030 AGENDA:
BETWEEN PERSONAL INITIATIVE AND SYSTEMIC
BARRIERS**

Dr Sanja B. MILIC, associate professor, Faculty of Pedagogy
Bijeljina, University of East Sarajevo

e-mail: sanja.milic@pfb.ues.rs.ba

 <https://orcid.org/0000-0001-6182-4917>

Dr Vlado M. Simeunović, full professor, Faculty of Pedagogy
Bijeljina, University of East Sarajevo

e-mail: vlado.simeunovic@pfb.ues.rs.ba

 <https://orcid.org/0009-0008-4151-5314>

Summary: Professional development of preschool teachers represents a fundamental factor in the quality of early childhood education and care, as well as a key mechanism for achieving Sustainable Development Goal 4 (SDG 4) of the 2030 Agenda for Sustainable Development. This paper explores practitioners' perspectives on continuous learning, modalities of knowledge dissemination, and systemic challenges in the process of professional growth. The research was conducted using a qualitative methodology, employing an open-ended instrument on a sample of 11 practitioners from preschool institutions. Through inductive thematic analysis of the collected data, three thematic categories were identified: conceptualization of the profession through intrinsic motivation and ethics, the importance of horizontal and digital learning communities, and the institutional framework and barriers. The findings indicate a strong awareness among participants of the preschool teacher's role as a reflective practitioner and an agent of change. A significant shift toward informal and hybrid forms of professional development was identified, with digital platforms emerging as primary sources of pedagogical innovation and as mechanisms for overcoming professional isolation. However, the study also reveals the persistence of systemic obstacles, primarily in the form of economic constraints and language barriers, which generate epistemic inequality and limit the full internationalization of practice envisioned by global strategic frameworks. The concluding discussion emphasizes the necessity of transitioning from individual enthusiasm to systemically structured learning organizations in order to ensure sustainable development and strengthen the capacity of the preschool sector in accordance with international standards.

Key words: professional development, 2030 Agenda, preschool educator, digital capital, systemic barriers, qualitative research, SDG 4, SDG 10.

РЕФ-04

**ОСНАЖИВАЊЕ КОМПЕТЕНЦИЈА УЧИТЕЉА ЗА
РАЗВОЈ СОЦИЈАЛНИХ ВЕШТИНА УЧЕНИКА МЛАЂЕГ
ШКОЛСКОГ УЗРАСТА**

Др Хаџи Живорад М. МИЛЕНОВИЋ, редовни професор,
Учитељски факултет у Призрену – Лепосавићу,
Универзитет у Приштини – Косовској Митровици
имејл-адреса: hadzi.zivorad.milenovic@pr.ac.rs
 <https://orcid.org/0009-0009-4453-565X>

Сажетак: У раду се проучавају потреба и значај оснаживања компетенција учитеља за развој социјалних вештина ученика млађег школског узраста. У истраживању се пошло од опште претпоставке да су социјалне вештине ученика млађег школског узраста значајне за целосни развој ученика, да су социјалне вештине ученика све комплексније те је потребно да учитељи стално оснажују своје компетенције како би били ефектни у делању у правцу развоја социјалних вештина ученика млађег школског узраста. Пошло се и од посебних претпоставки да ће истраживањем бити издвојени фактори који према проценама учитеља указују на значај оснаживања њихових компетенција за развој социјалних вештина ученика и да на такве њихове процене значајно не утиче академско образовање и наставно искуство учитеља. Истраживање је спроведено у другој половини школске 2025/2026. на узорку од 116 учитеља на подручју Мачванског округа. Подаци прикупљени Скалером -ОКУ-РСВУМШУ ($\alpha = 0,868$) и обрађени дескриптивном статистиком, факторском анализом и анализом варијансе су потврдили све хипотезе истраживања. Резултати истраживања приказани су у форми закључка и дате су педагошке импликације.

Кључне речи: компетенције учитеља, комуникација, сарадња, грађење, дељење.

REF-04

**EMPOWERING TEACHERS' COMPETENCIES FOR THE
DEVELOPMENT OF SOCIAL SKILLS IN YOUNGER
SCHOOL AGE PUPILS**

Dr Hadzi Zivorad M. MILENOVIC, full professor, Teachers
Education Faculty in Prizren – Leposavic, University of
Pristina in Kosovska Mitrovica

e-mail: hadzi.zivorad.milenovic@pr.ac.rs

 <https://orcid.org/0009-0009-4453-565X>

Summary: This paper examines the need and significance of empowering teachers' competencies for the development of social skills in younger school age students. The research is based on the general assumption that social skills of younger school age pupils are significant for their overall development. These social skills are becoming increasingly complex, and teachers need to continuously strengthen their competencies in order to be effective in fostering the development of social skills in younger students. It is also based on specific assumptions that the research will identify factors that, according to teachers' assessments, indicate the importance of strengthening their competencies for the development of pupils' social skills, and that such assessments are not significantly influenced by the teachers' academic education and teaching experience. The research was conducted in the second half of the 2025/2026 school year, with a sample of 116 teachers in the Mačva district. Data collected using the Scale – ETC-DSSYSAS ($\alpha = .868$) were processed using descriptive statistics, factor analysis, and variance analysis, confirming all research hypotheses. The results of the research are presented in the form of conclusions, as well as pedagogical implications.

Key words: teacher competencies, communication, collaboration, building, sharing.

РЕФ-05

**СКАЛА УКЉУЧЕНОСТИ КАО ОКВИР ЗА ПРОЦЕНУ
ПАРТИЦИПАЦИЈЕ И РЕГУЛАЦИЈЕ У СЕНЗОРНО-
СВЕСНОМ ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ РАДУ**

Др Ивана Д. РИСТИЋ, ванредни професор, Учитељски
факултет у Призрену – Лепосавићу, Универзитет у
Приштини – Косовској Митровици
имејл-адреса: ivana.ristic@pr.ac.rs
 <https://orcid.org/0000-0002-7780-4504>

Сажетак: У савременим приступима предшколском васпитању и образовању све већи значај придаје се разумевању квалитета дететовог учешћа у активности, при чему се укљученост препознаје као један од кључних показатеља смисленог учења и развоја. Укљученост се посматра као динамичан процес који обухвата пажњу, интересовање, иницијативу и истрајност детета у активности, а њен ниво зависи од односа између детета, задатка и окружења. У том контексту, праћење укључености представља важан алат за разумевање начина на који деца учествују у активностима и како васпитно-образовно окружење може да подржи њихову активност и развој. Циљ рада је да прикаже теоријске основе и практичне могућности примене Скале укључености (Engagement Profile and Scale; Carpenter et al., 2021) у васпитно-образовном раду са децом предшколског узраста. Скала обухвата низ индикатора укључености, међу којима су пажња, интересовање, иницијатива, истрајност, концентрација, флексибилност и задовољство у активности, који омогућавају систематско праћење квалитета дететовог учешћа у процесу учења. У раду се разматра значај систематског посматрања укључености за планирање и прилагођавање активности у вртићу, као и улога скале у развоју рефлексивне педагошке праксе и њеној повезаности са принципима инклузивног и сензорно-свесног приступа раду са децом. Закључује се да примена Скале укључености омогућава боље разумевање индивидуалних потреба деце, унапређује квалитет организације активности и доприноси развоју подстицајног и инклузивног окружења за учење. Скала представља практичан и применљив педагошки инструмент који повезује посматрање дететовог понашања са планирањем активности и пружа основу за развој савремене педагошке праксе усмерене на активно учешће сваког детета.

Кључне речи: Скала укључености; укљученост деце; индикатори укључености; предшколско васпитање и образовање; инклузивно образовање; сензорно-свестан приступ.

REF-05

**ENGAGEMENT SCALE AS A FRAMEWORK FOR
ASSESSING PARTICIPATION AND REGULATION IN
SENSORY-AWARE EARLY CHILDHOOD EDUCATION**

Dr Ivana D. RISTIC, associate professor, Teachers Education
Faculty in Prizren – Leposavic, University of Pristina in
Kosovska Mitrovica

e-mail: ivana.ristic@pr.ac.rs

 <https://orcid.org/0000-0002-7780-4504>

Summary: In contemporary approaches to early childhood education, increasing attention is given to understanding the quality of children's participation in activities, with engagement recognized as one of the key indicators of meaningful learning and development. Engagement is viewed as a dynamic process encompassing attention, interest, initiative, and persistence in an activity, with its level depending on the interaction between the child, the task, and the environment. In this context, monitoring engagement represents an important tool for understanding how children participate in activities and how the educational environment can support their activity and development. The aim of this paper is to present the theoretical foundations and practical possibilities for applying the Engagement Profile and Scale (Carpenter et al., 2021) in educational work with preschool children. The scale includes a range of engagement indicators, such as attention, interest, initiative, persistence, concentration, flexibility, and enjoyment in activities, which enable systematic monitoring of the quality of children's participation in the learning process. The paper discusses the importance of systematic observation of engagement for planning and adapting activities in early childhood settings, as well as the role of the scale in the development of reflective pedagogical practice and its connection with the principles of inclusive and sensory-aware approaches to working with children. It is concluded that the use of the Engagement Scale enables a better understanding of children's individual needs, improves the quality of activity organization, and contributes to the development of a supportive and inclusive learning environment. The scale represents a practical and applicable pedagogical tool that connects the observation of children's behavior with activity planning and provides a foundation for the development of contemporary pedagogical practice focused on the active participation of every child.

Key words: Engagement Scale; child engagement; engagement indicators; early childhood education; inclusive education; sensory-aware approach.

РЕФ-06

ИНДИВИДУАЛНИ ОБРАЗОВНИ ПЛАН – КОМПОНЕНТЕ МЕРЉИВИХ ЦИЉЕВА

Др Слободан М. БАНКОВИЋ, доцент, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију Београд, Универзитет у Београду

имејл-адреса: slobodan2008@yahoo.com

 <https://orcid.org/0000-0003-4714-5496>

Др Бранислав Б. БРОЈЧИН, редовни професор, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију Београд, Универзитет у Београду

имејл-адреса: branislav06@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-3993-2820>

Сажетак: Индивидуални образовни план (ИОП) представља кључни документ у образовању ученика којима је потребна додатна подршка, а његова ефикасност у великој мери зависи од квалитета дефинисаних циљева. Мерљиви циљеви треба да буду прецизно формулисани како би омогућили праћење напретка ученика и доношење информисаних педагошких одлука. Овај рад се фокусира на анализу компонената мерљивих циљева у оквиру ИОП-а, са циљем унапређења њихове јасноће, применљивости и могућности вредновања. У раду се разматрају основне компоненте квалитетно постављених циљева: јасно дефинисано понашање или вештина коју треба развити или унапредити, услови под којима се понашање испољава, критеријум успешности (нпр. тачност, учесталост, трајање), као и временски оквир за остваривање циља. Такође се указује на значај избегавања неодређених и немерљивих формулација, попут „да научи да сабира“, „побољшати пажњу“ или „развити социјалне вештине“, и њихову замену конкретним индикаторима понашања који се могу посматрати. У раду се дају примери адекватно и неадекватно формулисаних циљева, као и смернице за њихово унапређење кроз примену принципа специфичности, мерљивости, достижности, релевантности и временске одређености. Јасно дефинисани и мерљиви циљеви омогућавају ефикасније планирање наставе, бољу сарадњу између наставника, стручних сарадника и родитеља, као и објективније праћење напретка ученика. Тиме се доприноси квалитетнијој индивидуализацији образовног процеса и већој укључености ученика у образовни систем.

Кључне речи: школа, индивидуални образовни план, циљеви, индивидуализација, процена напретка.

REF-06

INDIVIDUALIZED EDUCATION PLAN – COMPONENTS OF MEASURABLE GOALS

Dr Slobodan M. BANKOVIĆ, assistant professor, Faculty of Special Education and Rehabilitation Belgrade, University of Belgrade

e-mail: slobodan2008@yahoo.com

 <https://orcid.org/0000-0003-4714-5496>

Dr Branislav B. BROJČIN, full professor, Faculty of Special Education and Rehabilitation Belgrade, University of Belgrade

e-mail: branislav06@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-3993-2820>

Summary: The Individualized Education Plan (IEP) represents a key document in the education of pupils who require additional support, and its effectiveness largely depends on the quality of the defined goals. Measurable goals should be precisely formulated in order to enable monitoring of student progress and making informed pedagogical decisions. This paper focuses on the analysis of the components of measurable goals within the IEP, with the aim of improving their clarity, applicability, and evaluability. The paper examines the basic components of well-defined goals: clearly specified behaviour or skill that should be developed or improved, the conditions under which the behaviour is manifested, the criterion of success (e.g., accuracy, frequency, duration), as well as the time frame for achieving the goal. It also points to the importance of avoiding vague and non-measurable formulations, such as “to learn to add,” “improve attention,” or “develop social skills,” and replacing them with concrete, observable indicators of behaviour. The paper provides examples of adequately and inadequately formulated goals, as well as guidelines for their improvement through the application of the principles of specificity, measurability, attainability, relevance, and time-boundness. Clearly defined and measurable goals enable more efficient lesson planning, better collaboration between teachers, educational support staff, and parents, as well as more objective monitoring of student progress. This contributes to higher-quality individualization of the educational process and greater inclusion of pupils in the education system.

Key words: school, individualized education plan, goals, individualization, progress assessment.

**КОМПЈУТЕРСКИ ПОДРЖАНА БЕСКОНТАКТНА
ПРОЦЕНА ТЕШКОЋА У ЧИТАЊУ – *READTREAT*
ПРИСТУП¹**

Др Милица М. ЈАНКОВИЋ, редовни професор,
Електротехнички факултет Београд, Универзитет у
Београду

имејл-адреса: piperski@etf.bg.ac.rs

 <https://orcid.org/0000-0002-7506-4995>

Др Иван А. ВАЈС, научни сарадник, Иновациони центар
Електротехничког факултета у Београду

имејл-адреса: ivan.vajs@etf.bg.ac.rs

 <https://orcid.org/0000-0001-7039-5384>

Др Вања Р. КОВИЋ, редовни професор, Филозофски
факултет Београд, Универзитет у Београду

имејл-адреса: vanja.kovic@f.bg.ac.rs

 <https://orcid.org/0000-0002-3954-1125>

¹ Учесници пројекта: Марија Новичић, Универзитет у Београду – Електротехнички факултет; Катарина Стекић, Универзитет у Београду – Филозофски факултет; Анђела Шошкић, Универзитет у Београду – Филозофски факултет; Гордана Чолић, Универзитет у Приштини – Косовска Митровица, Учитељски факултет у Призрену – Лепосавићу; Тамара Папић, Универзитет Сингидунум; Владислава Крсмановић, Иновациони центар Електротехничког факултета у Београду; Дејан Драјић, Универзитет у Београду – Електротехнички факултет; Иновациони центар Електротехничког факултета у Београду; Victor Lubecke, Yao Zheng, Olga Borić-Lubecke, Универзитет Хаваји.

Сажетак: Потешкоће у читању представљају један од најчешћих проблема у раном школском узрасту и могу имати дугорочне последице на академски успех и психосоцијални развој детета. Рано препознавање и адекватан третман ових потешкоћа су од пресудног значаја, али постојећи приступи се у великој мери ослањају на субјективне процене и тестирања која не омогућавају континуирано и објективно праћење когнитивних процеса током читања. У том контексту, савремене технологије које омогућавају бесконтактно праћење физиолошких и бихевиоралних сигнала отварају нове могућности за прецизнију процену когнитивног оптерећења и боље разумевање механизма који стоје иза потешкоћа у читању. У овом излагању биће представљен *ReadTREAT* концепт који укључује развој паметних алата за рано препознавање потешкоћа у читању, подстицајни третман који се заснива на персонализованом приступу сваком детету као и објективну процену напретка деце. Посебан акценат је стављен на примену бесконтактних технологија за праћење покрета очију и физиолошких сигнала током читања. Праћење покрета очију омогућава детаљну анализу стратегија читања, укључујући параметре фиксација, сакада као и анализу регресивних очних покрета, што представља важан индикатор процесирања текста и потенцијалних потешкоћа у декодирању и разумевању. Поред тога, анализом ових параметара могу се идентификовати специфични обрасци понашања који су карактеристични за децу са потешкоћама у читању. Додатно, у оквиру *ReadTREAT* концепта се указује на могућност примене радарских сензора мале снаге за бесконтактно праћење физиолошких параметара као што су варијабилност срчаног ритма и респираторни ритам. Ови сигнали представљају важне индикаторе аутономног нервног система и могу пружити информације о нивоу стреса и когнитивног напора током читања. Предност оваквог приступа је у томе што не захтева ношење сензора на телу, што је посебно важно у истраживањима са децом, јер се на тај начин омогућава комфортно мерење и избегава утицај додатне опреме на природно понашање испитаника. *ReadTREAT* методологија обухвата крос-секциону и лонгитудиналну студију. Крос-секциона студија има за циљ идентификацију карактеристичних образаца покрета очију и физиолошких реакција код деце у спектру потешкоћа у читању. На основу прикупљених мултимодалних података развијају се алгоритми машинског учења за аутоматско препознавање нивоа потешкоћа у читању. Лонгитудинална студија фокусирана је на подстицајни програм који се заснива на систематском тестирању предчиталачких фонемско-фонолошко-семантичких вештина, као и на испитивању ефекта различитих стратегија визуелизације текста прилагођених сваком детету. Праћењем покрета очију и физиолошких сигнала омогућено је објективно праћење напретка детета и процена ефикасности примењених интервенција. Очекивани резултати оваквог иновативног приступа обухватају развој експерименталног протокола за бесконтактно процену потешкоћа у читању, интеграцију података добијених праћењем покрета очију и радарским мерењем физиолошких сигнала, као и развој алгоритама који могу да пруже препоруке за оптималан визуелни приказ текста у складу са индивидуалним потребама детета. Комбинација ових технологија има потенцијал да допринесе развоју нових алата за објективну и рану детекцију потешкоћа у читању, као и за креирање ефикаснијих и персонализованих приступа њиховом третману.

Захвалница: Истраживање спроведено уз подршку Фонда за науку Републике Србије, #17473, *Computer-aided contactless assessment of reading difficulties and personalized treatment – ReadTREAT*.

Кључне речи: потешкоће у читању; праћење покрета очију; мултимодални биосигнали; машинско учење.

REF-07

COMPUTER-ASSISTED NON-CONTACT ASSESSMENT OF READING DIFFICULTIES – READTREAT APPROACH

Dr Milica M. JANKOVIĆ, full professor, Faculty of Electrical Engineering Belgrade, University of Belgrade

e-mail: piperski@etf.bg.ac.rs

 <https://orcid.org/0000-0002-7506-4995>

Dr Ivan A. WEISS, research associate, Innovation Center of the Faculty of Electrical Engineering in Belgrade

e-mail: ivan.vajs@etf.bg.ac.rs

 <https://orcid.org/0000-0001-7039-5384>

Dr Vanja R. KOVIĆ, full profesor, Faculty of Philosophy Belgrade, University of Belgrade

e-mail: vanja.kovic@f.bg.ac.rs

 <https://orcid.org/0000-0002-3954-1125>

Summary: Reading difficulties are among the most common problems in early school age and can have long-term consequences for a child's academic achievement and psychosocial development. Early identification and appropriate treatment of these difficulties are of crucial importance; however, existing approaches largely rely on subjective assessments and testing procedures that do not allow continuous and objective monitoring of cognitive processes during reading. In this context, modern technologies that enable contactless monitoring of physiological and behavioral signals open new possibilities for a more precise assessment of cognitive load and a better understanding of the mechanisms underlying reading difficulties. This presentation will introduce the *ReadTREAT* concept, which involves the development of intelligent tools for the early identification of reading difficulties, supportive intervention based on a personalized approach, and objective evaluation of children's progress. Particular emphasis is placed on the application of contactless technologies for monitoring eye movements and physiological signals during reading. Eye tracking enables a detailed analysis of reading strategies, including parameters for fixations, saccades, as well as regressive eye movements, which represent important indicators of text processing and potential difficulties in decoding and comprehension. In addition, the analysis of these parameters may reveal specific behavioral patterns of children with reading difficulties. Furthermore, the *ReadTREAT* concept highlights the potential use of low-power radar sensors for contactless monitoring of physiological parameters such as heart rate and respiration variability. These signals are important indicators of autonomic nervous system activity and can provide valuable information about the level of stress and cognitive effort during reading. The advantage of this approach lies in the fact that it does not require the use of sensors attached to the body, which is particularly important in studies involving children, as it enables comfortable measurements and minimizes the influence of additional equipment on the natural behavior of participants. The *ReadTREAT* methodology includes both cross-sectional and longitudinal study. The cross-sectional study aims to identify characteristic patterns of eye movements and physiological responses in children across the spectrum of reading difficulties. Based on the collected multimodal data, machine learning algorithms will be developed for the automatic recognition of different levels of reading difficulties. The longitudinal study focuses on an intervention program based on systematic testing of pre-reading phonemic, phonological, and semantic skills, as well as on examining the effects of different text visualization strategies adapted to each child. By monitoring eye movements and physiological signals over time, it becomes possible to objectively track a child's progress and evaluate the effectiveness of the applied interventions. The expected outcomes of this innovative approach include the development of an experimental protocol for the contactless assessment of reading difficulties, the integration of eye-tracking data with radar-based measurements of physiological signals, and the development of algorithms capable of providing recommendations for optimal text visualization tailored to the individual needs of each child. The combination of these technologies has the potential to contribute to the development of new tools for the objective and early detection of reading difficulties, as well as to support more effective and personalized approaches to their treatment.

Acknowledgment: This research was supported by the Science Fund of the Republic of Serbia, #17473, *Computer-aided contactless assessment of reading difficulties and personalized treatment – ReadTREAT*.

Key words: reading difficulties; eye movement tracking; multimodal biosignals; machine learning.

РЕФ-08

**КОМУНИКАТИВНА КОМПЕТЕНЦИЈА ВАСПИТАЧА И
УЧИТЕЉА: ТЕОРИЈСКИ ОКВИР**

Др Гордана Р. ЧОЛИЋ, доцент, Учитељски факултет у
Призрену - Лепосавићу, Универзитет у Приштини –
Косовској Митровици
имејл-адреса: gordana.colic@pr.ac.rs
 <https://orcid.org/0009-0006-5293-1917>

Сажетак: Комуникација је процес размене и преношења информација између најмање два учесника кроз вербалне и невербалне симболе усменим, писаним и визуелним путем, који омогућава продукцију и разумевање значења. Комуникативна компетенција представља способност појединца да користи језик на правилан и прикладан начин у одређеном социјалном и културолошком контексту. Она обухвата не само граматичка знања, већ и знања о употреби језика. Циљ рада је представљање концепта комуникативне компетенције, њених кључних компоненти и значаја за васпитно-образовни процес. Комуникативна компетенција подразумева интеграцију језичке, социокултуролошке и контекстуалне компетенције, омогућавајући појединцу да адекватно размењује информације и остварује адекватну интеракцију у различитим говорним ситуацијама. Овај концепт увео је Дел Хајмс као одговор на искључиво лингвистичко разумевање језичке компетенције, указујући на значај социокултуролошких фактора у комуникацији. Према овом приступу, васпитач и учитељ не само да познају правила језика, већ су оспособљени да их примењују у складу са захтевима конкретне комуникационе ситуације, препознајући шта је прикладно, изводљиво, адекватно и ефикасно. На тај начин комуникативна компетенција превазилази оквире формалног познавања језика и укључује способност његове адекватне примене у различитим васпитно-образовним контекстима. Теоријски оквир приказан у раду омогућава разумевање кључних компоненти комуникативне компетенције и њене примене у васпитно-образовном процесу.

Кључне речи: комуникација, комуникативна компетенција, васпитачи и учитељи.

REF-08

**COMMUNICATIVE COMPETENCE OF PRESCHOOL
TEACHERS AND TEACHERS: A THEORETICAL
FRAMEWORK**

Dr Gordana R. COLIC, assistant professor, Teachers
Education Faculty in Prizren – Leposavic, University of
Pristina in Kosovska Mitrovica

имејл-адреса: gordana.colic@pr.ac.rs

 <https://orcid.org/0009-0006-5293-1917>

Summary: Communication is the process of exchanging and transmitting information between at least two participants through verbal and nonverbal symbols, orally, in writing, and visually, which enables the production and understanding of meaning. Communicative competence represents an individual's ability to use language correctly and appropriately within a specific social and cultural context. It encompasses not only grammatical knowledge but also knowledge of language use. The aim of this paper is to present the concept of communicative competence, its key components, and its significance for the educational process. Communicative competence implies the integration of linguistic, sociocultural, and contextual competence, allowing an individual to exchange information adequately and engage in appropriate interaction in various communicative situations. This concept was introduced by Dell Hymes as a response to the exclusively linguistic understanding of language competence, emphasizing the importance of sociocultural factors in communication. According to this approach, preschool teachers and teachers not only know the rules of language but are also capable of applying them in accordance with the requirements of specific communicative situations, recognizing what is appropriate, feasible, adequate, and effective. In this way, communicative competence goes beyond formallanguage knowledge and includes the ability to apply it appropriately in various educational contexts. The theoretical framework presented in this paper allows for an understanding of the key components of communicative competence and its application in the educational process.

Key words: communication, communicative competence, educators and teachers.

РЕФ-09

СТАВОВИ РОДИТЕЉА И ВАСПИТАЧА О РАНОМ УЧЕЊУ СТРАНОГ ЈЕЗИКА

Др Раиса Ј. ЦВЕТКОВИЋ, доцент, Учитељски факултет у
Призрену - Лепосавићу, Универзитет у Приштини –
Косовској Митровици

имејл-адреса: raisa.cvetkovic@pr.ac.rs

 <https://orcid.org/0000-0002-0238-551X>

Сажетак: Учење страних језика је основа ефикасне комуникације, а усавршавање ових компетенција на страном језику може довести до међукултурне комуникације и разумевању. Овај чланак је посвећен проблему проучавања страних језика и истражује однос родитеља и педагога према раном проучавању страних језика у предшколским установама. Главна претпоставка овог чланка је да главни утицај на учење страног језика у предшколском узрасту имају родитељи и васпитачи. Задаци ове студије су били проучавање односа педагога у зависности од њиховог нивоа образовања и дугогодишњег радног искуства, као и родитеља у зависности од њиховог пола према раном проучавању страног језика. Резултати су показали да је једина статистички значајна разлика пронађена између старијих и млађих васпитача (са више од 30 година радног стажа и мање од 30 година без радног искуства) у погледу улоге породице у раном учењу страних језика која би могла бити препрека у процесу.

Кључне речи: учење страних језика, родитељи, васпитачи, интересовање, мотивација.

REF-09
THE ATTITUDES OF PARENTS AND EDUCATORS
ABOUT EARLY FOREIGN LANGUAGE LEARNING

Dr Raisa J. CVETKOVIC, assistant professor, Teachers
Education Faculty in Prizren – Leposavic, University of
Pristina in Kosovska Mitrovica

e-mail: raisa.cvetkovic@pr.ac.rs

 <https://orcid.org/0000-0002-0238-551X>

Summary: Foreign language learning is the base of efficient communication and improving of these foreign language competencies can arise multicultural communication and mutual understanding. This article is occupying by the problem of foreign language learning and is researching the attitudes of parents and educators about early foreign languages learning in preschool institutions. The basic assumption of this article is that parents and educators have the main influence on foreign language learning in preschool years of age. The tasks of this research referred on the attitudes of educators depending of their educational level and years of working experience and parents depending on their gender about early foreign language learning. The results have shown that the only statistical significant difference was found between older and younger educators (over 30 years of working experience and less of 30 years) about the role of family in early learning of foreign languages which can be the obstacle in this process.

Key words: learning of foreign languages, parents, educators, interest, motivatio.

РЕФ-10

**АДХД У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ КОНТЕКСТУ: ОД
ПРЕПОЗНАВАЊА ДО ПОДРШКЕ У ВРТИЋУ И
УЧИОНИЦИ**

Др Тијана А. АНТИН ПАВЛОВИЋ, специјалиста дечије и
адолесцентне психијатрије Специјалистичка ординација
дечије и адолесцентне психијатрије „Др Антин
Павловић“

имејл-адреса: ordinacija@dr/antinpavlovic.rs

Сажетак: Поремећај пажње са хиперактивношћу (АДХД) представља један од најчешћих неуроразвојних поремећаја у детињству, са значајним импликацијама на функционисање детета у васпитно-образовном контексту. Васпитачи и учитељи све чешће се сусрећу са децом која испољавају тешкоће у пажњи, регулацији импулса и организацији понашања, што може утицати на процес учења, социјализацију и општу адаптацију детета у групи.

Циљ овог рада је да, кроз приказ савремених емпиријских сазнања о АДХД-у, приближи основне карактеристике овог поремећаја, као и његове манифестације у вртићком и школском окружењу. Посебан фокус ставља се на разумевање понашања детета из развојне и контекстуалне перспективе, чиме се превазилази приступ који понашање посматра искључиво као проблем дисциплине. У раду ће бити представљени модели подршке применљиви у свакодневном раду, укључујући стратегије структурисања окружења, прилагођавања захтева, унапређења саморегулације и изградње позитивног односа са дететом. Такође, биће наглашена важност сарадње са родитељима и стручним сарадницима. Рад има за циљ повезивање научних сазнања и практичних смерница, у циљу стварања инклузивнијег и подржавајућег образовног окружења за децу са АДХД-ом.

Кључне речи: АДХД, неуроразвојни поремећаји, извршне функције, саморегулација, инклузивно образовање, стратегије подршке, професионални развој наставника.

REF-10

**ADHD IN THE EDUCATIONAL CONTEXT: FROM
RECOGNITION TO SUPPORT IN KINDERGARTEN AND
CLASSROOM**

Dr Tijana A. ANTIN PAVLOVIC, specialist in child and
adolescent psychiatry, Specialist Practice of Child and
Adolescent Psychiatry „Dr Antin Pavlović“
e-mail: ordinacija@dr/antinpavlovic.rs

Summary: Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder (ADHD) is one of the most common neurodevelopmental disorders in childhood, with significant implications for a child's functioning within educational settings. Preschool teachers and teachers are increasingly encountering children who exhibit difficulties with attention, impulse control, and behavioral organization, which can affect learning processes, socialization, and overall adaptation within the group. The aim of this paper is to present current empirical findings on ADHD and to provide educators with a clear understanding of its core characteristics, as well as its manifestations in both preschool and school environments. Particular emphasis is placed on understanding children's behavior from a developmental and contextual perspective, thereby moving beyond approaches that interpret such behavior solely as a matter of discipline. The paper outlines practical support models applicable in everyday educational practice, including strategies for structuring the environment, adapting task demands, enhancing self-regulation, and fostering positive teacher-child relationships. In addition, the importance of collaboration with parents and multidisciplinary professionals is highlighted. The contribution of this paper lies in bridging contemporary scientific knowledge with practical guidelines, with the aim of promoting more inclusive and supportive educational environments for children with ADHD.

Key words: ADHD, neurodevelopmental disorders, executive functions, self-regulation, inclusive education, support strategies, teacher professional development.

РЕФ-11

ИНКЛУЗИЈА УЧЕНИКА СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ УЧИТЕЉА

Сабина С. МЕКИЋ, мастер разредне наставе, Основна школа „Меша Селимовић“ Нови Пазар, ПУ „Младост“ Нови Пазар

имејл-адреса: sabina.mekic.1975@gmail.com

Др Гордана Р. ЧОЛИЋ, доцент, Учитељски факултет у Призрену - Лепосавићу, Универзитет у Приштини – Косовској Митровици

имејл-адреса: gordana.colic@pr.ac.rs

<https://orcid.org/0009-0006-5293-1917>

Сажетак: Успешна инклузија се посматра као мултидимензионални концепт на који утичу три кључна фактора: ставови, ресурси и курикулум. Циљ овог рада је испитивање мишљења учитеља о укључивању ученика са сметњама у развоју у редовна одељења. Узорак истраживања чинило је 30 учитеља. За испитивање је коришћена анкета заснована на Мултидимензионалној скали ставова учитеља о инклузивном образовању (МТАИ скала). Истраживање је спроведено у Основној школи „МешаСелимовић“ у Новом Пазару, а подаци су обрађени применом дескриптивне статистике. Резултати испитивања показују да 70% учитеља има искуство у раду са децом са сметњама у развоју, док 63,3% наводи да су похађали неки вид обуке из области инклузивног образовања, а 36,7% да нису имали додатну обуку. Просечне оцене ставова кретале су се у распону од $M = 2,20$ до $M = 4,60$, што указује на значајну варијабилност у перцепцији различитих аспеката инклузивног образовања. Највише просечне вредности забележене су код тврдњи које одражавају подршку основном принципу инклузије и прихватање ученика са сметњама у развоју као равноправних чланова одељења. Истовремено, уочена је извесна несигурност у сопствене компетенције, нарочито у области процене знања и рада са ученицима са тежим сметњама, као и потреба за додатном обуком и стручном подршком. **Закључак:** Иако постоји позитивна оријентација ка инклузији, њена успешна реализација у великој мери зависи од континуиране стручне подршке, унапређења компетенција наставника и обезбеђивања адекватних ресурса.

Кључне речи: инклузивно образовање, ставови учитеља, компетенције наставника.

REF-11

**CHILDREN WITH DEVELOPMENTAL DISABILITIES
INCLUSION FROM THE TEACHERS' PERSPECTIVE**

Sabina S. MEKIC, master of classroom teaching
Primary School „Meša Selomović“ Novi Pazar
Kindergarten „Mladost“ Novi Pazar
e-mail: sabina.mekic.1975@gmail.com

Dr Gordana R. COLIC, assistant professor, Teachers
Education Faculty in Prizren – Leposavic, University of
Pristina in Kosovska Mitrovica
e-mail: gordana.colic@pr.ac.rs

 <https://orcid.org/0009-0006-5293-1917>

Summary: Successful inclusion is viewed as a multidimensional concept influenced by three key factors: attitudes, resources, and curriculum. The aim of this study is to examine teachers' attitudes toward the inclusion of students with developmental disabilities in regular classrooms. The research sample consisted of 30 teachers. To assess attitudes, a survey based on the Multidimensional Attitudes Toward Inclusive Education Scale (MTAI scale) was used. The study was conducted at the primary school "Meša Selimović" in Novi Pazar, and the data were processed using descriptive statistics. The results indicate that 70% of teachers have experience working with children with developmental disabilities, while 63.3% reported having attended some form of training in inclusive education, and 36.7% reported not having received additional training. The average attitude scores ranged from $M = 2.20$ to $M = 4.60$, indicating significant variability in the perception of different aspects of inclusive education. The highest mean scores were recorded for statements reflecting support for the fundamental principles of inclusion and the acceptance of students with developmental disabilities as equal members of the classroom. At the same time, a certain level of insecurity in teachers' own competencies was observed, particularly in the areas of student assessment and working with students with more severe disabilities, as well as a need for additional training and professional support. **Conclusion:** Although there is a positive orientation toward inclusion, its successful implementation largely depends on continuous professional support, the improvement of teachers' competencies, and the provision of adequate resources.

Key words: inclusive education, teacher's attitudes, teacher competencies.

РЕФ-12

МОДЕЛИ ИНТЕРКУЛТУРАЛНИХ ПРОЈЕКТНИХ АКТИВНОСТИ У ПРЕДШКОЛСКОМ ВАСПИТАЊУ И ОБРАЗОВАЊУ

Др Снежана Б. ПАРАВИЊА ШКРБИЋ, доцент,
Академија за хумани развој Београд
имејл-адреса: www.ahr.edu.rs

Др Славица Љ. ЈАШИЋ, доцент, Министарство просвете
Републике Србије
имејл-адреса: slavica.jasic@mpn.gov.rs

Илија П. ЛАЗИЋ, асистент, Висока школа за образовање
васпитача и тренера Суботица
имејл-адреса: ilijaalazic@gmail.com
 <https://orcid.org/0009-0001-6384-6703>

Сажетак: Нормативни оквир, утврђен у важећим Правилницима, јасно прописује да образовне установе имају обавезу да функционишу као амбијент који је подстицајан, сигуран и инклузиван за свако дете, без обзира на његове индивидуалне карактеристике, културни идентитет и потребе. Постепеним усвајањем способности да се прихвати различитост и другачије становиште развија се интеркултурална осетљивост. Циљ рада је да представи програм предшколског образовања и васпитања, као полазну основу за планирање и програмирање рада васпитача кроз интеркултурални модел образовања. Предложени су модели пројектних активности креираних с циљем подстицања интеракције међу децом и унапређивања социјалне димензије васпитања и образовања. Примењена је дескриптивна метода и метода анализе садржаја приликом сагледавања законских основа и принципа развијања реалног програма описаног у Основама програма *Године узлета* којима се уважава интегритет, различитост и посебност сваког детета у складу са којима васпитач реализује активности.

Кључне речи: предшколски програм, интеркултуралност, интеркултурални пројекти, планирање и програмирање рада.

REF-12

MODELS OF INTERCULTURAL PROJECT ACTIVITIES IN PRESCHOOL EDUCATION

Dr Snezana B. PARAVINJA SKRBIC, assistant professor
Academy for Human Development, Belgrade,
e-mail: www.ahr.edu.rs

Dr Slavica Lj. JASIC, assistant professor, Ministry of
Education of the Republic of Serbia
e-mail: slavica.jasic@mpn.gov.rs

Ilija P. LAZIC, assistant, College of Vocational Studies for the
Education of Preschool Teachers and Trainers
e-mail: ilijaalazic@gmail.com

 <https://orcid.org/0009-0001-6384-6703>

Summary: The normative framework, set out in the current Regulations, clearly stipulates that educational institutions have the obligation to function as an environment that is stimulating, safe and inclusive for every child, regardless of their individual characteristics, cultural identity and needs. By gradually acquiring the ability to accept diversity and a different point of view, intercultural sensitivity develops. The aim of this paper is to present the program of preschool education as a starting point for planning and programming the work of preschool teachers through the intercultural model of education. Models of project activities created with the aim of encouraging interaction among children and improving the social dimension of education are proposed. The descriptive method and the method of content analysis are applied when considering the legal bases and principles for developing a realistic program described in The foundations of the Year of Take-Off program, which respects the integrity, diversity and uniqueness of each child, in accordance with which the educator implements activities.

Key words: preschool program, interculturality, intercultural projects, planning and programming of work.

РЕФ-13

МЕНТАЛНО ЗДРАВЉЕ ДЕЦЕ У ШКОЛСКОМ ОКРУЖЕЊУ

Др Маша М. БУРИШИЋ, виши предавач, Висока школа струковних студија за образовање васпитача у Кикинди
имејл-адреса: masadjuriscvsssov@gmail.com
 <https://orcid.org/0000-0002-5686-4575>

Др Мила Б. БУНИЈЕВАЦ, ванредни професор, Академија за хумани развој Београд,
ЈЗУ Болница „Свети Врачи“, Бијељина
имејл-адреса: bunijevacmila@yahoo.com
 <https://orcid.org/0000-0002-0549-9467>

Др Наташа В. ДУХАНАЈ, педагог, ОШ „Веселин Маслеша“ Београд
имејл-адреса: natasapedagogd@gmail.com
 <https://orcid.org/0000-0001-5500-7443>

Сажетак: Ментално здравље деце у школском окружењу представља један од кључних фактора који утичу на квалитет образовног процеса, социјалну интеграцију и опште психолошко благостање ученика. Школа, као средина у којој деца проводе значајан део свакодневног живота, може истовремено представљати извор стреса, анксиозности и тешкоћа у међуљудским односима, али и подстицајно окружење које доприноси развоју и очувању менталног здравља. Циљ рада је да се анализира утицај школског окружења на психолошко здравље деце, идентификују кључни фактори ризика и заштитни механизми, као и да се прикажу ефикасне стратегије интервенције и превенције. Резултати указују да свеобухватне школске политике, међусекторска сарадња, као и интервенције усмерене на унапређење благостања ученика могу значајно допринети очувању и унапређењу менталног здравља деце у школском контексту.

Кључне речи: ментално здравље, деца, школско окружење, психолошко благостање, интервенције, превенција.

REF-13

CHILDREN'S MENTAL HEALTH IN THE SCHOOL ENVIRONMENT

Dr Masha M. DJURISIC, senior lecturer, Higher School of Professional Studies for Preschool Education in Kikinda

e-mail: masadjurismicvsssov@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-5686-4575>

Dr Mila B. BUNIJEVAC, associate professor, Academy for Human Development, Belgrade,

PHI Hospital "Sveti Vrači" Bijeljina

e-mail: bunijevacmila@yahoo.com

 <https://orcid.org/0000-0002-0549-9467>

Dr Natasha V. DUHANAJ, pedagogue, Primary School "Veselin Masleša" Belgrade

e-mail: natasapedagogd@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0001-5500-7443>

Summary: Children's mental health in the school environment is one of the key factors influencing the quality of the educational process, social integration and general psychological well-being of students. School, as an environment in which children spend a significant part of their daily lives, can simultaneously be a source of stress, anxiety and difficulties in interpersonal relationships, but also a stimulating environment that contributes to the development and preservation of mental health. The aim of the paper is to analyze the impact of the school environment on the psychological health of children, identify key risk factors and protective mechanisms, and present effective intervention and prevention strategies. The results indicate that comprehensive school policies, intersectoral cooperation, as well as interventions aimed at improving student well-being, can significantly contribute to the preservation and improvement of children's mental health in the school context.

Key words: mental health, children, school environment, psychological well-being, interventions, prevention.

**НАРОДНА МУЗИЧКА ТРАДИЦИЈА РАШКЕ ОБЛАСТИ
У ФУНКЦИЈИ НАСТАВЕ МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ И
ПРИРОДЕ И ДРУШТВА У МЛАЂИМ РАЗРЕДИМА
ОСНОВНЕ ШКОЛЕ**

Др Божана М. РАШКОВИЋ, доцент, Учитељски факултет у Призрену – Лепосавићу, Универзитет у Приштини – Косовској Митровици
имејл-адреса: bozana.raskovic@pr.ac.rs
 <https://orcid.org/0000-0002-7185-8173>

Др Ивана Б. СИМИЈОНОВИЋ, доцент, Учитељски факултет у Призрену – Лепосавићу, Универзитет у Приштини – Косовској Митровици
имејл-адреса: ivana.simijonovic@pr.ac.rs
 <https://orcid.org/0000-0002-1348-6340>

Др Петар М. ИЛИЋ, ванредни професор, Факултет уметности, Универзитет у Приштини – Косовској Митровици
имејл-адреса: petar.ilic@pr.ac.rs
 <https://orcid.org/0000-0001-9963-4377>

Сажетак: У раду се разматра народна музичка традиција Рашке области са становишта наставе Музичке културе и Природе и друштва у млађим разредима основне школе. Циљ истраживања је да се, на основу претходно изведеног емпиријског приступа, утврди могућност коришћења садржаја народне музичке традиције Рашке области у наставном процесу, уз конкретне примере народних песама које могу послужити учитељима при упознавању ученика са народном музичком традицијом овог поднебља. Закључено је да примена наведених садржаја у настави доприноси упознавању и разумевању народног стваралаштва Рашке области, као и његовом очувању и неговању.

Кључне речи: народна музичка традиција, Рашка област, настава Музичке културе, настава Природе и друштва, очување и неговање народног стваралаштва.

REF-15

FOLK MUSICAL TRADITION OF THE RAŠKA REGION IN THE FUNCTION OF TEACHING MUSIC CULTURE AND NATURE AND SOCIETY IN THE LOWER GRADES OF PRIMARY SCHOOL

Dr Bozana M. RASKOVIC, assistant professor, Teachers Education Faculty in Prizren – Leposavic, University of Pristina in Kosovska Mitrovica

e-mail: bozana.raskovic@pr.ac.rs

 <https://orcid.org/0000-0002-7185-8173>

Dr Ivana B. SIMIJONOVIC, assistant professor, Teachers Education Faculty in Prizren – Leposavic, University of Pristina in Kosovska Mitrovica

e-mail: ivana.simijonovic@pr.ac.rs

 <https://orcid.org/0000-0002-1348-6340>

Dr Petar M. ILIC, associate professor, Faculty of Arts, University of Pristina in Kosovska Mitrovica

e-mail: petar.ilic@pr.ac.rs

 <https://orcid.org/0000-0001-9963-4377>

Summary: The paper examines the folk music tradition of the Raška area from the perspective of teaching Musical Culture and Science in the younger grades of primary school. The aim of the research is to determine, based on the previously conducted empirical approach, the possibility of using the content of the folk music tradition of the Raška area in the teaching process, with specific examples of folk songs that can serve as a guide for teachers in introducing students to the folk music tradition of this region. It was concluded that the application of the above content in teaching contributes to the knowledge and understanding of the folk art of the Raška region, as well as its preservation and nurturing.

Key words: folk musical tradition, Raška Region, Music Culture teaching, Nature and Society teaching, preservation and nurturing of folk creativity.

РЕФ-15

**СЛОЖЕНОСТ КОМПЕТЕНЦИЈА ВАСПИТАЧА И
УЧИТЕЉА ЗА ИНТЕГРИСАН ПРИСТУП УЧЕЊУ-
САВРЕМЕНИ ЗАХТЕВИ У ОБРАЗОВАЊУ И
ВАСПИТАЊУ**

Илија П. ЛАЗИЋ, асистент, Висока школа за образовање
васпитача и тренера Суботица

имејл-адреса: iljaalazic@gmail.com

 <https://orcid.org/0009-0001-6384-6703>

Сажетак: Савремено друштво захтева адаптациу и промене у приступу учења и васпитања деце предшколског и школског узраста. Те промене иницирају професионално усавршавање и развој нових компетенција просветних радника за савременије приступе учењу. Једно од тих новијих модела учења је и интегрисано-пројектно учење, које данас више није опција већ потреба. Како би се квалитетно одговорило савременим захтевима у раду са новим генерацијама деце, постојећи и будући васпитачи и учитељи морају поседовати широк спектар иновативнијих методичко-дидактичких компетенција. Такве иновативније и сложеније компетенције се знатно разликују од традиционалистичких, а огледају се у потпуној промени улоге и позиције васпитача и учитеља у васпитно-образовном процесу.

Кључне речи: професионалне компетенције, интегрисано учење, интегрисани приступ, пројектно учење, савремено образовање, савремено васпитање.

REF-15

**THE COMPLEXITY OF COMPETENCIES OF PRESCHOOL
TEACHERS AND PRIMARY SCHOOL TEACHERS FOR AN
INTEGRATED APPROACH TO LEARNING –
CONTEMPORARY DEMANDS IN EDUCATION AND
UPBRINGING**

Ilija P. LAZIC, assistant, College of Vocational Studies for the
Education of Preschool Teachers and Trainers Subotica

e-mail: iljaalazic@gmail.com

 <https://orcid.org/0009-0001-6384-6703>

Summary: Modern society requires adaptation and changes in the approach to learning and educating children of preschool and school age. These changes initiate professional development and development of new competencies of educators for modern approaches to learning. One of these newer learning models is integrated-project learning, which today is no longer an option but a necessity. In order to meet modern requirements in working with new generations of children in a quality manner, existing and future educators and teachers must possess a wide range of innovative methodological and didactic competencies. Such more innovative and complex competencies differ significantly from traditional ones, and are reflected in a complete change in the role and position of educators and teachers in the educational process.

Key words: professional competencies, integrated learning, integrated approach, project-based learning, modern education, modern upbringing.

РЕФ-16

**УНАПРЕЂИВАЊЕ НАСТАВЕ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА
КОД ПРЕДШКОЛАЦА КРОЗ КОМБИНАЦИЈУ
САВРЕМЕНИХ МЕТОДА**

Бојана Ђ. ВАСОВИЋ, мастер филолог-англиста,
Независан истраживач
имејл-адреса: boka300300@hotmail.com

Сажетак: Савремени приступ учењу страног језика на раном узрасту захтева од наставника континуирано преиспитивање и иновирање дидактичких стратегија. Рад се бави испитивањем ефеката примене и комбиновања савремених наставних метода у циљу унапређивања квалитета наставе енглеског језика са децом предшколског узраста. У раду су представљени модели рада који се заснивају на интеграцији TPR методе (Total Physical Response), методе приповедања (Storytelling) и CLIL приступа (Content and Language Integrated Learning). Посебан акценат стављен је на примену игре и дигиталних аудио-визуелних средстава као кључних фактора за одржавање мотивације и природно усвајање вокабулара у специфичном предшколском контексту. Кроз анализу наведене праксе, рад указује на то да синергија ових метода не само да подстиче језички развој детета, већ директно доприноси јачању професионалних компетенција наставника кроз рефлективну праксу. Закључци рада нуде смернице за практичну примену ових модела у вртићима, наглашавајући важност прилагођавања метода индивидуалним потребама и развојним карактеристикама деце.

Кључне речи: енглески језик, предшколски узраст, наставне методе, TPR, професионални развој.

REF-16

IMPROVING ENGLISH LANGUAGE TEACHING FOR PRE-SCHOOLERS THROUGH A COMBINATION OF MODERN METHODS

Bojana Dj. VASOVIC, master of english philology,
Independent researcher
e-mail: boka300300@hotmail.com

Summary: A modern approach to early childhood foreign language learning requires teachers to continuously re-evaluate and innovate their didactic strategies. This paper examines the effects of applying and combining contemporary teaching methods to improve the quality of English language instruction for preschool children. The paper presents instructional models based on the integration of the TPR method (Total Physical Response), Storytelling, and the CLIL approach (Content and Language Integrated Learning). Emphasis is placed on the use of play and digital audio-visual tools as key factors for maintaining motivation and fostering natural vocabulary acquisition within the specific preschool context. Through the analysis of these practices, the paper indicates that the synergy of these methods not only encourages a child's language development but also directly contributes to strengthening the professional competencies of teachers through reflective practice. The conclusions offer guidelines for the practical application of these models in kindergartens, highlighting the importance of adapting methods to the individual needs and developmental characteristics of children.

Key words: English language, preschool age, teaching methods, TPR, professional development.

РЕФ-17

**ПЕРЦЕПЦИЈЕ НАСТАВНИКА О СОПСТВЕНИМ
КОМПЕТЕНЦИЈАМА И ПРОФЕСИОНАЛНИМ
УЛОГАМА У ИНКЛУЗИВНОМ ОБРАЗОВАЊУ**

Др Саша В. СТЕПАНОВИЋ, редовни професор,
Алфа БК Универзитет Београд
имејл-адреса: drsasastepanovic@gmail.com
 <https://orcid.org/0009-0003-8895-4326>

Сажетак: Разумевање професионалне перспективе наставника представља један од кључних предуслова за унапређивање квалитета инклузивног образовања у савременом школском контексту. Полазећи од значаја наставника као носиоца непосредне васпитно-образовне праксе, циљ овог истраживања био је да се испитају перцепције наставника о сопственим професионалним улогама у образовању ученика са сметњама у развоју у односу на улоге школских психолога и педагога, њихове процене личних компетенција за реализацију инклузивног образовања, као и процене баријера које отежавају његову ефикасну примену у школској пракси. Истраживање је спроведено на узорку од 102 наставника који раде у седам редовних основних школа на територији Београда. За потребе истраживања конструисан је посебан упитник чије су метријске карактеристике проверене применом експлоративне факторске анализе. Резултати истраживања показују да наставници у већој мери поједине аспекте инклузивног образовања приписују домену рада школских психолога и педагога, док истовремено указују на недовољно изражен осећај сопствене компетентности за рад са ученицима са сметњама у развоју. Као најзначајније препреке успешној реализацији инклузивног образовања наставници издвајају ограничења иницијалног образовања и неповољне елементе школске културе. Добијени налази такође указују да не постоји статистички значајна повезаност између дужине радног искуства наставника и њихових перцепција различитих аспеката инклузивног образовања.

Резултати истраживања указују на значај даљег оснаживања професионалних компетенција наставника кроз унапређивање иницијалног образовања и програме континуираног стручног усавршавања у области инклузивног образовања, као и на потребу јачања школске културе подршке инклузивним праксама.

Кључне речи: инклузивно образовање, професионалне компетенције наставника, перцепције наставника, школска култура, стручно усавршавање наставника.

REF-17

**TEACHERS' PERCEPTIONS OF THEIR COMPETENCIES
AND PROFESSIONAL ROLES IN INCLUSIVE EDUCATION**

Dr Sasha V. STEPANOVIC, full professor,
Alfa BK University Belgrade
e-mail: drsasastepanovic@gmail.com
 <https://orcid.org/0009-0003-8895-4326>

Summary: Teachers' professional perspective understanding represents an important prerequisite for improving the quality of inclusive education in contemporary school contexts. Starting from the role of teachers as key actors in the implementation of inclusive educational practice, the aim of this study was to examine teachers' perceptions of their own professional roles in the education of students with developmental disabilities in relation to the roles of school psychologists and pedagogues, their perceptions of personal competencies for inclusive education, as well as their assessments of barriers to its effective implementation in school practice. The study was conducted on a sample of 102 teachers employed in seven regular primary schools in Belgrade. A questionnaire developed for the purposes of this research was applied, and its metric characteristics were examined using exploratory factor analysis. The results indicate that teachers tend to attribute certain aspects of inclusive education primarily to school psychologists and pedagogues, while at the same time reporting a generally low level of perceived competence for working with students with developmental disabilities. The most significant barriers to the implementation of inclusive education were identified as limitations of initial teacher education and elements of negative school culture. Furthermore, the findings showed no statistically significant relationship between teachers' length of professional experience and their perceptions of different aspects of inclusive education. The results highlight the importance of strengthening teachers' professional competencies through improvements in initial teacher education and continuous professional development programs in the field of inclusive education, as well as the need to foster a supportive school culture for inclusive practices.

Key words: inclusive education, teachers' professional competencies, teachers' perceptions, school culture, professional development.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

37.091.3(048)
371.132(048)
37.064.1/.2(048)

**ЕМПИРИЈСКА сазнања и модели подршке професионалном
развоју васпитача и учитеља (2026 ; Србија)**

Зборник сажетака / Научна конференција Емпиријска сазнања и модели подршке професионалном развоју васпитача и учитеља у оквиру Интерног макро научноистраживачког пројекта – имп003 унапређивање професионалних компетенција васпитача и учитеља у савременим условима васпитања и образовања, 2026. - Лепосавић : Учитељски факултет у Призрену, 2026 (Краљево : Graficolor). - 76стр. ; 24 cm

На спор. насл. стр.: Collection of abstracts. - Радови на срп. и енгл. језику.
- Тираж 50. - Стр. 7: Предговор / уредник Весна Минић

ISBN 978-86-84143-77-0

ISBN 978-86-84143-77-0